

**กระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง:
กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**

**The Process of the Enhancement of Knowledge and Understanding of the Philosophy of
Sufficiency Economy: A Case Study of Phetchaburi Rajabhat University**

สุบิน ชูระราช

Subin Yurarach

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม ประเทศไทย

Research Facilitation and Development Center, Sripatum University, Bangkok, Thailand

Corresponding author, E-mail: subin.yu@spu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ (1) เพื่อศึกษากิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์ของพระราชานโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (2) เพื่อนำเสนอกระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาปริญญาตรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อาจารย์ผู้สอนรายวิชา ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน เกษตรอำเภอ และนักศึกษาระดับปริญญาตรี รวม 10 คน เครื่องมือวิจัยมี 2 ฉบับ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกภาคสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผลการวิจัยพบว่า (1) กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์ของพระราชานโยบายปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การบรรยายในห้องเรียน การเรียนรู้นอกห้องเรียน และการถอดบทเรียนจากการเรียนรู้ในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ และ (2) กระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาปริญญาตรีเป็นผลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการลงพื้นที่ในสนามวิจัย โดยกระบวนการนี้แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ การบ่มเพาะ การสร้างการรับรู้ การฝึกปฏิบัติ การถอดบทเรียน และการเกิดองค์ความรู้และองค์ความคิด

คำสำคัญ: ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความรู้ความเข้าใจ กระบวนการเสริมสร้าง

Abstract

The objectives of this qualitative research were (1) to study learning activities reinforcing undergraduate students' knowledge and understanding of King's Discipline on the Philosophy of Sufficiency Economy and (2) to propose the process of the enhancement of their knowledge and understanding of the Philosophy of Sufficiency Economy. The sample consisted of 10 key informants comprising executives at Phetchaburi Rajabhat University, a lecturer of the course 'King's Discipline and Sustainable Development', the director of a district agriculture office, a community leader, and five undergraduate students. In-depth interviews and field study were applied. The research instruments included an in-depth interview form and a field note. The research revealed that the learning activities reinforcing the knowledge and understanding of King's Discipline on the Philosophy of Sufficiency Economy comprised three factors: out-of-class learning, and lessons learned from theory and practice. The process of the process of the enhancement of their knowledge and understanding comprised five steps: incubation, perception, exercise, lesson learned, and construction of the body of knowledge and thinking.

Keywords: *Philosophy of Sufficiency Economy, Knowledge and Understanding, Enhancing Process*

1. บทนำ

วิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2561-2580 ระบุไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จากวิสัยทัศน์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า บัณฑิตไทยจะมีคุณภาพ และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้นั้นส่วนหนึ่งมาจากการใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Philosophy of Sufficiency Economy) ซึ่งแผนฯ ฉบับนี้ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “คนทุกช่วงวัยจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตเพิ่มขึ้น” ดังนั้น หากผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วก็น่าที่จะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม จริยธรรมได้ไม่ยากนัก

จะเห็นได้ว่า คุณภาพของบัณฑิตไทยตามแผนฯ ฉบับนี้ ไม่ได้เน้นแค่คุณภาพด้านความเก่ง แต่ยังให้ความสำคัญกับคุณภาพด้านความดีไปพร้อมกันด้วย คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมที่แผนฯ ฉบับนี้ได้กำหนดไว้ คือ “ความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม” ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน จึงเป็นที่มาของคำว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” หรือ “คุณธรรมนำความรู้” อย่างไรก็ตาม ในสังคมไทย ยังมีชาวบัณฑิตขาดคุณธรรมและกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง เช่น กรณีนักศึกษาระดับปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยศิลปากร ลอกวิทยานิพนธ์ และสภามหาวิทยาลัยได้ดำเนินการถอดถอนปริญญา เมื่อปี พ.ศ. 2552 (มติชนออนไลน์, 2559) กรณีสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถอดถอนปริญญาเอกเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2555

(Thaipublica, 2559) กรณีครูสถาปราคาขึ้นบัญชีดำมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก เลียงเหนือในความคิดฐานขายใบประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู เมื่อปี พ.ศ. 2554 (สำนักข่าวอิศรา, 2559) กรณีพิธีกรชื่อดังทำร้ายร่างกายคู่กรณีที่ขับรถมาชนท้ายรถยนต์ยี่ห้อมินิคูเปอร์ จนเป็นที่มาของวลีเด็ด “กราบรถกู” (Sanook, 2559) เป็นต้นปัญหาทั้งหลายเหล่านี้สะท้อนให้เห็นการขาดคุณธรรมอย่างชัดเจน และความเสื่อมของระบบการศึกษาไทย

จากข้อมูลดังกล่าวมา แสดงให้เห็นว่า บัณฑิตบางรายที่สำเร็จการศึกษาไม่ว่าจะระดับปริญญาตรี ปริญญาโท หรือปริญญาเอก ยังขาดองค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นบัณฑิตที่ดี นั่นก็คือ “คุณธรรม” บัณฑิตบางรายอาจมีความรู้ แต่ไม่มีคุณธรรม ในขณะที่เจตนารมณ์ของสังคมไทยต้องการบัณฑิตที่มี “ความรู้คู่คุณธรรม” หรือ “คุณธรรมนำความรู้” ด้วยเหตุนี้ ในระบบการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาควรจะได้มีรายวิชาที่ฝึกให้นักศึกษามีคุณลักษณะทั้งด้านความรู้และด้านคุณธรรมไปควบคู่กัน และด้วยแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เสนอโดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550; Wanasilp & Tangvitontham, 2015) มีเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการของการนำปรัชญาดังกล่าวไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ความรู้และคุณธรรม ทำให้ปรัชญาของรัชกาลที่ 9 เหมาะอย่างยิ่งสำหรับนำมาใช้ปลูกฝังให้นักศึกษามีคุณธรรม

ด้วยความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม จึงมีเหตุผลเพียงพอของการนำมาสู่การมีรายวิชา “ศาสตร์พระราชากับพัฒนาที่ยั่งยืน” ขึ้นในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง เพื่อมุ่งหวังพัฒนาบัณฑิตให้เป็นคนที่ทั้งเก่งและดี การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยของ สุบิน ชูระรัช (2559) โดยมุ่งศึกษาใน 2 ประเด็น คือ (1) แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์ของพระราชาในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ (2) กระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาปริญญาตรี โดยผลการวิจัยจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนแนวทางการจัดกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์ของพระราชาในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อนำเสนอกระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาปริญญาตรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 แบบแผนการวิจัย การวิจัยเรื่องนี้ออกแบบโดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีหน่วยวิเคราะห์ (Unit of analysis) คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

3.2 ตัวอย่างในการวิจัย คือ อาจารย์ผู้สอนรายวิชา ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 1 คน ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 1 คน เกษตรอำเภอ จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชน 1 คน ชาวบ้าน 3 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน สำหรับการเลือกตัวอย่างใช้เทคนิคการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ฉบับ ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview form) และ (2) แบบบันทึกภาคสนาม (Field study form) การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ได้แก่ คุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหาพบว่ามีความ IOC อยู่ระหว่าง 0.99-1.00

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง ประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการเก็บข้อมูลภาคสนามที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีเป็นสนามวิจัย เนื่องจาก (1) จังหวัดเพชรบุรี บ้านเกิดของ ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ผู้ทำงานใกล้ชิดกับ “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ (รัชกาลที่ 9)” และเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดให้มีการสอนวิชา “ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน” ในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และ (2) จังหวัดเพชรบุรีมีโครงการในพระราชดำริที่ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนมาก

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตในสนามวิจัย ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

4. ผลการวิจัย

4.1 แนวทางการจัด โครงการหรือกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มาจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใน 2 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และ (2) ข้อมูลจากการสังเกตในสนามวิจัย

4.1.1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

การนำเสนอผลการสัมภาษณ์จะใช้คำถามจำนวน 3 ข้อที่ปรากฏในแบบสัมภาษณ์ แต่คำตอบมาจากการสรุปความคิดรวบยอด (Conceptualization) โดยผู้วิจัย ซึ่งเป็นการสรุปสาระสำคัญจากคำตอบที่หลากหลายของผู้ถูกสัมภาษณ์ซึ่งมีหลายคน ทั้งนี้ จะมีการนำเสนอตัวอย่างคำตอบที่ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านไว้ด้วย ดังนี้

คำถามที่ 1 ท่านคิดว่า ควรมีกิจกรรมหรือ โครงการในลักษณะใดที่สามารถช่วยเสริมสร้างและปลูกฝังแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า กิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีหลายกิจกรรมที่ถูกนำมาใช้ เช่น การสอดแทรกเนื้อหาไว้ในหลักสูตรต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ การพาไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมต่าง ๆ เป็นต้น แต่กิจกรรมที่มีความโดดเด่นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีดำเนินการ คือ “ไร่มะขามโมเดล” โดยให้นักศึกษาลงมือทำกับชาวบ้าน

เมื่อนักศึกษาได้ลงมือปลูกข้าวเอง จะทำให้เกิดความรักในแผ่นดินเกิดมากยิ่งขึ้น เห็นความลำบากของชาวนา เห็นความทุ่มเทของในหลวง สิ่งเหล่านี้จะหล่อหลอมให้นักศึกษาเติบโตไปเป็นคนดีที่มีความสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

“นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีมีความใกล้ชิดกับศาสตร์พระราชา เราได้น้อมนำทฤษฎีของในหลวงรัชกาลที่ 9 สู่อารมณ์จริง ในขณะของเรา มีวิชาศึกษาทั่วไปที่ทุกคณะต้องมาเรียนร่วมกัน นั่นก็คือ วิชาศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน เราได้ อาจารย์พจนารถ บัวเขียว มาช่วยสอน ซึ่งเหมาะสมอย่างมาก เพราะท่านเกิดที่จังหวัดเพชรบุรีทำงานกับชุมชนและชาวบ้านมาตลอด” (รพีพรรณ เทียมเดช, 2561)

“เราจะบอกชาวบ้านเสมอว่า ห้ามฉีดยา ไม่อย่างนั้นแปลว่าเรายอมแพ้ ห้ามใช้สารเคมี อย่าทำอะไรที่เคยชิน เราต้องเปลี่ยนตัวเอง เราบอกทุกคนเสมอว่าอย่าทำแบบเดิม ๆ หากเรากลับไปใช้สารเคมี เราจะแพ้...แพ้ทุกคนที่เคยมาดูแลเรา เราจะต้องอดทน ทำตามทฤษฎีของในหลวง หากเราทำได้ เราจะเป็นคนที่มีความสุข อาจจะไม่รวย แต่อยู่ได้ พอเพียงและมีความสุขไปตลอดชีวิต” (พจนารถ บัวเขียว, 2561)

คำถามที่ 2 เจื่อนใจของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต คือ ความรู้และคุณธรรม ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเห็นด้วยอย่างยิ่งตามที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 เสนอไว้ กล่าวคือ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะในการเรียน การทำงาน หรือการใช้ชีวิต จะต้องมีความรู้และคุณธรรม 2 ประการ คือ ความรู้และคุณธรรม โดยผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า คนไทยต้องรู้จักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเข้าใจ ไม่ใช่แค่รู้ แต่ต้องทำให้เป็น เพราะนี่คือ “มรดกทางปัญญา” ที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 มอบให้กับคนไทยทุกคน ท่านคิดว่าถูกต้องหมดทุกอย่าง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นของฟรีสำหรับคนไทยทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะอะไร ร่ำรวยหรือยากจน ทุกคนใช้ได้หมด แต่มีเจื่อนใจอย่างเดียว คือ “ความรู้คู่คุณธรรม” มีแต่ความรู้อย่างเดียวไม่ได้ หรือมีแต่คุณธรรมอย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีให้ครบทั้ง 2 ประการ จะส่งให้การทำงาน การใช้ชีวิต หรือการทำการใดประสบความสำเร็จและมีความสุข

“หากเราเรียนรู้จากการกระทำจะจำไปจนวันตาย เราอธิบายได้เพราะพูดในสิ่งที่ทำ ทุกอย่างอยู่ในหัว ปัญหาไม่มีไว้แก้ไข ไม่ได้มีไว้ทุกข์ ในหลวงท่านไม่เคยสอนให้เรายอมแพ้ ท่านทำเป็นตัวอย่างให้เราดู ทำไมเราจะทำไม่ได้ ท่านอยู่ระดับนั้นยังทำได้ เราแค่ชาวบ้านธรรมดาไม่ควรจะยอมแพ้อะไรง่าย” (บรรพต มามาก, 2561)

ความรู้และคุณธรรมเป็นเจื่อนใจสำคัญที่จะทำให้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ จะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ต้องไปคู่กันจึงเรียกว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” เป็นหลักการพื้นฐานของทฤษฎีนี้ เป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนจะต้องมีก่อนเป็นสิ่งแรก ความรู้อย่างเดียวไม่ได้ทำให้คนมีความสุข ในขณะที่เดียวกันคุณธรรมอย่างเดียวก็อยู่ไม่ได้ การดำเนินชีวิตของคนไทยจะต้องมีทั้ง 2 อย่างชีวิตจึงจะมีความสุขอย่างแท้จริงและยั่งยืนตลอดไป

“มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ถือว่าเป็นแห่งแรกของราชภัฏที่ริเริ่มโครงการปลูกฝังกรอบความคิด เรื่อง ความรู้คู่คุณธรรม ให้กับนักศึกษาปริญญาตรี เพราะหากเริ่มที่การศึกษาในระดับปริญญาโท หรือปริญญาเอก ก็ไกลเกินไป อาจจะสายไป

แล้ว หัวใจสำคัญของการปลูกฝังกรอบความคิดเรื่องนี้ ก็คือต้องถ่ายทอด และการทำงานจริงผ่าน โครงการตามแนวพระราชดำริต่างๆ” (พจนารถ บัวเขียว, 2561)

คำถามที่ 3 ท่านคิดว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่จะทำให้ให้นักศึกษานำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ เช่น ความรู้ เจตคติ กลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษา การรับรู้เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับ เป็นต้น จึงให้เหตุผลประกอบ

คำตอบ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า ก่อนที่จะนำทฤษฎีของในหลวงรัชกาลที่ 9 ไปใช้ สิ่งที่เราจะต้องรู้และเข้าใจก่อนก็คือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีอะไรบ้าง เข้าใจอย่างลึกซึ้งหรือเปล่า เพราะหากไม่รู้ก็จะทำไม่ถูกต้อง และเมื่อรู้แล้วก็ควรจะเข้าใจด้วยว่าทำไปแล้วได้ประโยชน์อะไร ชีวิตดีขึ้นหรือไม่ การทำงานดีขึ้นหรือไม่ ต้องพิสูจน์ด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นความรู้อย่างเดียวไม่พอ ต้องรับรู้ด้วยว่ามีประโยชน์อะไร

“เดิมชาวบ้านที่นี้คิดแบบสะเปะสะปะ ไม่มีทิศทาง จะทำอะไรสักอย่างต้องไปหาคำตอบจากผู้รู้ บางทีกว่าจะรู้ซำๆ ก็ตายซะก่อน สัตว์ก็อยู่ไม่ได้ สำหรับโครงการเกษตรอินทรีย์ทำให้เราได้เรียนรู้มากขึ้น ชุมชนก็สู้มากขึ้น เรามี Lab เป็นของตัวเอง ก็คือ นาข้าว เราไม่ได้ทำตามลำพัง ตอนเย็นๆ จะมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีมาช่วยให้อาหารปลา เลี้ยงสัตว์ นักศึกษาเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น” (บรรพต มามาก, 2561)

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า ความรู้และคุณธรรมเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จตามเจตนารมณ์ของในหลวงรัชกาลที่ 9 เราจะทำบ้าง ไม่ทำบ้าง ไม่ได้ แต่เป็นสิ่งที่คนไทยจะต้องทำไปตลอดชีวิต โครงการเกษตรอินทรีย์ที่ให้นักศึกษาปริญญาตรีมาร่วมปลูกข้าวกับชาวบ้านจะสะท้อน ได้ชัดเจนเลยว่านักศึกษามีความรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากแค่ไหน มีความรู้ลึกหรือมีเจตคติอย่างไรต่อกิจกรรมที่ทำ ทำแล้วได้อะไรบ้าง มีประโยชน์แค่ไหน

“นักศึกษานอกจากจังหวัดส่วนใหญ่จะมาจากครอบครัวใหญ่และเป็นครอบครัวเกษตรจะมีความผูกพันกับปู่ย่าตายาย เครื่องมือในครอบครัวเป็นทุนเดิม ดังนั้น การเข้ามาเรียนรู้ในเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่จึงไม่ใช่เรื่องยาก การปลูกฝังความคิดในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญหากผู้ใหญ่บอกว่าดี เด็ก ๆ เหล่านี้ก็จะเรียนรู้และซึมซับเรื่องต่างๆ ไปในตัว โดยเฉพาะคนรุ่นปู่ รุ่นย่าคนเหล่านี้รักในหลวง เห็นความดีของท่าน เด็ก ๆ รุ่นหลังก็จะซึมซับไปได้ไม่ยาก” (อุไร กาลปักษ์, 2561)

4.1.2 ผลการเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Site visit) มีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การจัดกิจกรรม (2) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ (3) ผลการเรียนรู้ต่างๆ ที่ได้รับ

4.1.2.1 การจัดกิจกรรมหรือโครงการปลูกฝังแนวคิดเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีนำมาใช้เพื่อปลูกฝังแนวคิดเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในรายวิชา “ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งเป็นวิชาศึกษาทั่วไป (General Education) สำหรับนักศึกษานานาชาติ โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีเป็นสถาบันแรกของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ที่ทำในลักษณะนี้ โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน คนในชุมชน และชาวนาทำงานร่วมกัน และให้อาจารย์และนักศึกษาศรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีเข้าไปมีส่วนร่วม

“วิทยาศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นวิชาที่นำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง มีจุดเริ่มมาจากแนวคิดของ ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล โดยการเอานักศึกษามาลงมือทำจริง ๆ เราเรียนแบบ Active Learning และเรียนรู้ตลอดกระบวนการของการปลูกข้าว เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วเราจะเอาข้าวไปไว้ไหน ท่าน ดร.สุเมธ บอกว่าก็ให้รูน้องกิน คนรุ่นต่อ ๆ ไปจะได้ชิมชับและซาบซึ้งที่มีข้าวกิน ทำต่อเนื่องแบบนี้ต่อไปก็จะยั่งยืน” (พจนารถ บัวเขียว, 2561)

รูปที่ 1 เครือข่ายความร่วมมือ โครงการต้นแบบการปลูกข้าวอินทรีย์ตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนไร่มะขาม

“โครงการเกษตรอินทรีย์ ชุมชนไร่มะขาม เป็นต้นแบบของจังหวัดเพชรบุรีและเป็นแนวปฏิบัติที่ดีของประเทศไทย เราทำเป็นต้นแบบให้คนอื่นได้เข้ามาศึกษา ชาวบ้านจะมีกินมีใช้โดยไม่ต้องจ่ายเงิน เป็นโครงการที่สร้างรอยยิ้มให้กับชาวนา เรามีโรงสีแห่งความสุข ซึ่งเป็นโรงสีของชุมชน มีข้าว 40 กว่าสายพันธุ์และมีผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว ผลิตภัณฑ์ Organic เราตั้งราคาเองได้เลย ขายออนไลน์แล้วแต่มีปัญหาเรื่องค่าขนส่งซึ่งยังราคาสูงอยู่มี Wi-fi ในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน มี QR code สแกนแล้วดูได้เลย ผู้นำชุมชนไม่ต้องอยู่ในพื้นที่ที่เรียนรู้ได้ ต้องขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่เข้ามาช่วยเหลือในเรื่องนี้” (บรรพต มามาก, 2561)

“วิทยาศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืนกำหนดให้นักศึกษาศรีเรียนทฤษฎีร้อยละ 50 ลงมือปฏิบัติจริงร้อยละ 30 โดยการลงพื้นที่ในหลายชุมชน ส่วนที่เหลือเป็นการถอดบทเรียน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สิ่งแรกเลยนักศึกษาจะต้องรู้จักในหลวงรัชกาลที่ 9 ก่อนว่าท่านมีแนวคิดอะไร มีทฤษฎีอะไรบ้าง หลักการทรงงานเพื่อแก้ปัญหาอะไรบ้างที่ท่านทำ ตอนที่ผมเปิดวิดีโอให้นักศึกษาดู ร้องไห้กันทุกคนเลย เมื่อรู้จักในหลวงแล้วก็ลงไปพื้นที่ท่านทำจริง ๆ ข้าวที่เก็บเกี่ยวได้ก็นำไปหุงให้รูน้องกิน เพื่อถ่ายทอดและสืบทอดเรื่องราวสู่รุ่นต่อ ๆ ไป” (พจนารถ บัวเขียว, 2561)

4.1.2.2 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กิจกรรม “ไร่มะขามโมเดล” ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีนำมาใช้เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกำนัน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เกษตรอำเภอ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน เป็นวิชาที่ฝึกนักศึกษาให้เข้าใจในศาสตร์ของพระราชาดังแต่ต้นน้ำจันทน์ปลายน้ำ เช่น ตั้งแต่ดำน รับผิดชอบข้าว เกี่ยวข้าว ไปจนกระทั่งการนำข้าวไปสีในโรงสีของชุมชน เรียกว่า “โรงสีแห่งความสุข” เป็นต้น เพราะเกิดจากการร่วมมือร่วมทุนกันระหว่างคนในชุมชน ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน

รูปที่ 2 นักศึกษาเตรียมข้าวก่อนเริ่มปักดำนาโดยการแนะนำของปราชญ์ชาวบ้าน

“ในวิชาศาสตร์พระราชานักศึกษาจะต้องเข้ามาเรียนรู้วิธีการปลูกข้าว และการแปรรูปข้าวอย่างครบวงจร โดยให้ทุกคณะมาลงมือทำ บูรณาการหลายๆ ศาสตร์ ไม่ว่าจะแก่นักศึกษานิติศาสตร์ หรือเอกภาษาอังกฤษก็สามารถทำงานร่วมกันได้ นักศึกษาจะได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น กับชาวบ้าน กับเพื่อนต่างคณะ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานอันนี้จึงเป็นที่มาของคำว่า ชุมชนแห่งการพัฒนาและร่วมมือ” (พจนารต บัวเขียว, 2561)

4.1.2.3 ผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

วิชาศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน ไม่ใช่แค่ศึกษาที่ได้เรียนรู้ แต่ทุกคนที่มีส่วนร่วมในโครงการนี้ได้รับหมด ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อาจารย์ที่เข้าร่วมในกิจกรรม ผู้นำชุมชน เกษตรอำเภอ ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวนา และนักศึกษา การทำสิ่งใดก็ตามที่อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การทำนาปลูกข้าว การทำงาน การเรียน การใช้ชีวิต เป็นต้น ล้วนแต่ทำให้เกิดสิ่งดีแก่ตนเองและส่งผล ไปถึงผู้คนรอบข้างด้วย สิ่งที่คุณคนมีร่วมกันคือ “ความสุขบนความพอเพียง” นอกเหนือไปจากองค์ความรู้ องค์กรความคิด และประสบการณ์ตรงที่ได้รับ

“ในวิชาศาสตร์พระราชานักศึกษาอาจจะเสียใจที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 จากคนไทยไป แต่เราสอนให้นักศึกษาเปลี่ยนความเสียใจเป็นกำลังใจ เอาแรงเอาพลังที่เรามีมาทำงาน ทำงานเพื่อสืบสานปณิธานของท่าน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องอยู่ในสายเลือดของคนไทย ของนักศึกษาทุกคนที่เรียนวิชานี้” (พจนารต บัวเขียว, 2561)

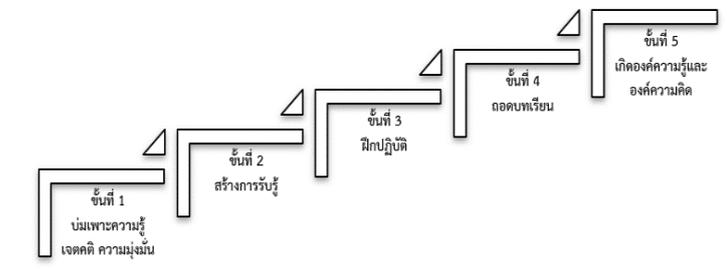
รูปที่ 3 นา 1 แปลงใช้ชาวนาดำ 2-3 คน แต่นักศึกษาช่วยกัน 30 คน

วิชาศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน ไม่ใช่แค่สอนให้นักศึกษาทำนาเป็น แต่สอนให้คิดเป็นผ่านการลงมือปฏิบัติ เมื่อนักศึกษาคิดได้ เข้าใจ ก็จะจำและทำสิ่งนี้ไปจนวันตาย นั่นหมายความว่า ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 จะติดตัวติดใจทุกคนตลอดไป เมื่อจบเป็นบัณฑิตไปแล้ว นักศึกษาทุกคนจะมีทั้ง “ความรู้ในศาสตร์ที่เรียน” และ “คุณธรรมในการใช้ชีวิตและทำงาน”

โดยสรุป กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์ของพระราชานในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การบรรยายในห้องเรียนเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ภาคทฤษฎี) (2) การเรียนรู้นอกห้องเรียนผ่านกิจกรรมการปลูกข้าว โดยความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและชาวบ้าน (ภาคปฏิบัติ) และ (3) การถอดบทเรียนจากการเรียนรู้ในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ

4.2 กระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาปริญญาตรี เป็นผลที่ผู้วิจัยสรุปในเชิงความคิดรวบยอด (Conceptualization) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ และการลงพื้นที่ในสนามวิจัย ทั้งนี้ กระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีดำเนินการ มีลักษณะเป็นขั้นบันได แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) บ่มเพาะความรู้ เจตคติ และความมุ่งมั่นของนักศึกษาที่มีต่อการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต (2) สร้างการรับรู้ ข้อดีหรือประโยชน์ของการนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ไปใช้ (3) ฝึกปฏิบัติ ให้นักศึกษาลงมือทำหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเองในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (4) ถอดบทเรียนจากการเรียนรู้ในห้องเรียน และนอกห้องเรียน และเผยแพร่องค์ความรู้ และองค์ความคิด ที่ได้รับผ่านสื่อ และ (5) เกิดองค์ความรู้และองค์ความคิด (ความรู้คู่คุณธรรม) ในการดำเนินชีวิต อันเนื่องมาจากการเรียนรู้และฝึกฝนการใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำเนินชีวิต

รูปที่ 4 กระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โดยสรุป การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นกระบวนการ 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่บ่มเพาะ รับรู้ ฝึกฝน ถอดบทเรียน และเกิดองค์ความรู้และองค์ความคิด ตามลำดับ ซึ่งกระบวนการนี้ จำเป็นที่จะต้องทำไปตามลำดับขั้นตอน ไม่สามารถข้ามขั้นได้โดยผ่านการเรียนรู้เนื้อหาและวิธีการของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. การอภิปรายผล

5.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตในสนามวิจัยทำให้ทราบว่า ก่อนการเรียนในรายวิชาศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหนึ่ง แต่เมื่อได้ลงมือทำจริงนักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้นอก

ห้องเรียนช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีเกิดการเรียนรู้และเข้าใจมากขึ้นในศาสตร์พระราชา เพราะเห็นกระบวนการของการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจริง (Theory into Practice) อย่างไรก็ตาม การปลูกฝังเรื่องนี้จะต้องพิจารณาจัดให้กิจกรรมอย่างต่อเนื่องในทุกชั้นปี นอกเหนือไปจากชั้นปีที่ 1 เพื่อจะได้มีเวลาบ่มเพาะที่นานขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิวเมฆ นาวานุญนิยม (2558) และทักษิณา เครือหงส์ ชัญจิรา บุญพิชญากา และรุจิรา คงนุ้ย (2558) ที่ให้ความสำคัญกับตัวแปรส่วนบุคคล เช่น ชั้นปี เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น การบ่มเพาะให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่แน่นพอในขณะที่กำลังศึกษา จะทำให้นักศึกษามีความพร้อมที่จะออกไปดำเนินชีวิตภายหลังจากสำเร็จการศึกษาไปแล้ว เพราะเมื่อออกไปทำงานแล้ว ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะมีผลอย่างมากต่อรายได้ของครอบครัว (Wanasilp & Tangvitoontham, 2015) รวมไปถึงการจัดสภาพแวดล้อม และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ก็เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่ช่วยให้เกิดการซึมซับและเข้าใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ แม้ว่าผลงานวิจัยของ นุชกร คำโฮม และศุภกัญญา จันทรุกขา (2558) ที่ได้พัฒนาแบบจำลองการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษาคณะบริหารศาสตรมหาวิทาลัยอุบลราชธานี จะสรุปว่า ตัวแปรความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไม่มีอิทธิพลต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและลงพื้นที่ในสนามวิจัยกลับได้ผลตรงกันข้าม กล่าวคือ ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีส่วนสำคัญอย่างมากที่ช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

5.2 กระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน 5 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่บ่มเพาะ รับรู้ ฝึกฝน ถอดบทเรียน และเกิดองค์ความรู้และองค์ความคิดตามลำดับ กระบวนการดังกล่าวคล้ายกับผลงานวิจัยของ ประทีป พิษทองกลาง และญาตาวิมินทร์ พิษทองกลาง (2559) แต่ต่างกันที่ตัวอย่างในการวิจัยเรื่องนี้เก็บจากกลุ่มวัยรุ่น และมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มี 5 ขั้นตอน จะพบว่าในขั้นตอนของการฝึกฝนจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่ทำการเกษตรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่นำมาใช้วัดความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิชาญ ภูจินดา และวิวัฒน์ แก้วดวงเล็ก (2558) ที่ศึกษาแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในบริบทของการมีส่วนร่วมของชุมชน นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ นุชกร คำโฮม และศุภกัญญา จันทรุกขา (2558) ค้นพบว่า กิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยค่าขนาดอิทธิพล 0.39 ยิ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่า ถ้าจะประสงค์ให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้จริง ๆ ในชีวิต สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องนี้ ไม่ใช่แค่การเรียนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน แต่หมายรวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ที่สามารถทำได้ เช่น การให้นักศึกษาทำโครงการในสาขาของตนเองแต่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านกระบวนการวิจัย การจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นต้น

6. บทสรุป

6.1 การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์ของพระราช และเพื่อนำเสนอกระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสตร์ของพระราชในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 3 องค์ประกอบได้แก่ (1) การบรรยายในห้องเรียน (2) การเรียนรู้ในห้องเรียน และ (3) การถอดบทเรียน และกระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีจำนวน 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การบ่มเพาะ (2) การสร้างการรับรู้ (3) การฝึกปฏิบัติ (4) การถอดบทเรียน และ (5) การเกิดองค์ความรู้และองค์ความคิด

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ มี 2 ข้อได้แก่ (1) สถาบันอุดมศึกษาไม่ว่าสังกัดใด ควรริเริ่มให้มีรายวิชา “ศาสตร์พระราชกับการพัฒนาที่ยั่งยืน” เป็นวิชาศึกษาทั่วไปและเปิดสอนในระดับปริญญาตรี เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้และเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และบ่มเพาะความรู้และคุณธรรมก่อนก้าวออกไปสู่การเป็นบัณฑิตที่คาดหวัง และ (2) กระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีสามารถนำไปปรับใช้กับการจัดการศึกษาสำหรับระดับอื่นไม่เฉพาะในระดับปริญญาตรี เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา หรือแม้แต่มหาวิทยาลัยในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก เป็นต้น

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มี 2 ข้อ ได้แก่ (1) ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยต่อในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบทฤษฎีที่ไม่ใช่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะในบางบริบทอาจมีแนวคิด ปรัชญา หรือทฤษฎีอื่นที่สามารถนำมาประยุกต์หรือปรับใช้ได้ในการสอนคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม และ (2) ควรศึกษาผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วเพื่อทดสอบว่าความรู้และคุณธรรมที่ได้รับจากระบบการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์จนก่อให้เกิดผลลัพธ์และผลกระทบอย่างไร ซึ่งการศึกษาดังกล่าวอาจพิจารณาใช้แบบแผนของการวิจัยในลักษณะการศึกษาระยะยาว (Longitudinal study)

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยศรีปทุมที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยครั้งนี้

8. เอกสารอ้างอิง

- ทักษิณา เครือหงส์, ธัญจิรา บุญพิชญาภา และรุจิรา คงนุ้ย. (2558). การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 9 (ฉบับพิเศษ), 616-632.
- ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม. (2558). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปฐมอโศก จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 2 (1), 27-44.
- บรรพต มามาก. ปราชญ์ชาวบ้าน อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี. สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2561.

- บุษกร คำโฮม และศุภกัญญา จันทรูกษา. (2558). แบบจำลองการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา
คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. *วารสารปัญญาทัศน์*, 7 (ฉบับพิเศษ), 86-98.
- ประทีป พีชทองกลาง และณัฐาวิมินทร์ พีชทองกลาง. (2559). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาพฤติกรรม
บริโภคด้วยสติปัญญาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวัยรุ่น. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์
มจร.*, 4 (2), 17-37.
- พจนารถ บัวเขียว. รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และอาจารย์ผู้สอนรายวิชา ศาสตร์พระราชากับการ
พัฒนาที่ยั่งยืน. สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2561.
- มดิชนออนไลน์. (2559). โพล์อีก-สงสัย “ลอก” อธิการศิลปากรสั่งตรวจสอบ “วิทยานิพนธ์ ป.เอก” เจ้าตัวแจง-ลืมน
อ้างอิง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.matichon.co.th/news/113064> [30 พฤศจิกายน 2559].
- รพีพรรณ เทียมเมฆ. คณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. สัมภาษณ์,
20 กันยายน 2561.
- วิสาขา ภูจินดา และวิวัฒน์ แก้วดวงเล็ก. (2558). การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองและชุมชน
ชนบทในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัย
บูรพา*, 10 (1), 39-48.
- สำนักข่าวอิสรา. (2559). “ชื่อ-ชาย” ป.บัณฑิต วิชาฯพลู ยุคเสื่อมของระบบการศึกษาไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://isranews.org/thaireform/thaireform-documentary/item/10759-2011-04-19-07-53-03.html>
[30 พฤศจิกายน 2559].
- ศุภิน ชูระรัช. (2559). การปลูกฝังกรอบความคิดเรื่อง “ความรู้คู่คุณธรรม” ให้กับนักศึกษาปริญญาตรีโดยใช้ปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. ใน รายงานสรุปโครงการประชุม
แถลง เรื่อง แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. 20 เมษายน 2560 ณ อิมแพคฟอรัม เมืองทองธานี
จังหวัดนนทบุรี ประเทศไทย.
- อุไร กาลปักย์. เกษตรอำเภอ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี. สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2561.
- Sanook. (2559). กราบรถกู” ผลผลิตของสังคมนิยมความรุนแรง!?. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://news.sanook.com/2097866> [23 ธันวาคม 2559].
- Thaipublica. (2559). ครั้งแรกในประวัติศาสตร์ สภาฯพาทฯ ถอนปริญญาเอก “ศุภชัย หล่อโลหการ” ไม่มีผลย้อนหลัง
“บวรศักดิ์” แจงในอดีตอาจจะใช้โดยสุจริต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://thaipublica.org/2012/06/plagiarism-5> [30 พฤศจิกายน 2559].
- Wanasilp, W. & Tangvitoontham, N. (2015). The relationship between the understanding of philosophy of
sufficiency economy and the living standard: the case study of sufficiency economy community in lower
northern region of Thailand. *International Journal of Business and Economic Development*, 3 (1), 87-95.